

DORDRECHT BESTE ERFGOEDGEMEENTE VAN NEDERLAND 2010

De Prijs voor Beste Erfgoedgemeente

Het platform van erfgoedinstellingen heeft met ingang van 2010 een jaarlijkse prijs in het leven geroepen voor de Beste Erfgoedgemeente van Nederland.

Een jury, bestaande uit deskundigen en vertegenwoordigers van deze instellingen, heeft daartoe het erfgoedbeleid van een aantal gemeenten beoordeeld. Erfgoedbeleid wordt gedefinieerd als lokaal beleid om erfgoed in brede zin (van materieel tot immaterieel) te behouden, te gebruiken, toegankelijk te maken en te ontwikkelen. Niet alleen als onderdeel van het gemeentelijke cultuurbeleid, maar ook op beleidsterreinen als economie, onderwijs, welzijn en ruimtelijke ordening. Bij de beoordeling is onder meer onderzocht:

- in hoeverre burgers worden betrokken bij het erfgoedbeleid;
- of erfgoedbeleid ook op andere beleidsterreinen dan cultuur wordt ingezet;
- hoe de gemeente haar erfgoedbeleid communiceert;
- of krachten gebundeld worden;
- of de gemeente erfgoedbeleid gebruikt voor innovatie.

Op grond van deze monitor is Dordrecht de eerste gemeente die deze prijs in ontvangst mag nemen. De jury licht graag toe waarom de oudste stad van Holland de Beste Erfgoedgemeente van 2010 is.

Dordrecht: stad met historische, nationale genen

Dordrecht is in historisch opzicht vele steden. Het is de oudste stad van Holland, al in 1220 kreeg zij stadsrechten. Gedurende bijna twee eeuwen daarna was zij ook de belangrijkste stad, als centrum van scheepvaart, handel en als stapelplaats. In 1572 vond in het Augustijnenklooster - nu Statenzaal in Het Hof - de Eerste Vrije Statenvergadering plaats, waarmee Dordrecht de 'vestigingsplaats' van de nieuwe Republiek der Nederlanden werd en het Hof de tijdelijke residentie van Willem van Oranje en andere historische persoonlijkheden. Dordrecht leverde aan die republiek in 1653 als raadspensionaris ook de later legendarische staatsman Johan de Witt.

Door de 'Synode van Dordt' (1618-1619) is Dordrecht tevens de plek waar de fundamenteën van de protestantse kerk in Nederland zijn gelegd. Uit de synode vloeide de Statenvertaling van de Bijbel voort, die de grondslag van het Standaardnederlands is geworden. Later verloor Dordrecht zijn positie als eerste stad van Holland aan Amsterdam.

Toch heeft Dordrecht daarna niet stilgestaan: de stad is uitgegroeid tot centrum voor de omliggende Drechtsteden en gemeenten. Een belangrijke industrie-, haven- en onderwijsstad. Dordrecht is dus nog steeds vele steden. Zij is haar historische en nationale genen echter niet uit het oog verloren. Integendeel: de gemeente heeft door slagvaardig en innovatief beleid haar verleden tot een stimulerend DNA van de stad weten te maken.

De jury noemt hierna een aantal voorbeelden van dit beleid, zonder daarbij volledig te zijn.

Integraal, met oog voor het specifieke

Dordrecht moet worden geprezen omdat de gemeente, waar dat kan, integraal erfgoedbeleid voert, maar ook oog heeft voor de in erfgoedland nog zo vertrouwde specifieke sectoren van monumenten, archieven, archeologie en musea.

De plaatselijke politiek, zowel gemeenteraad als colleges van B en W, behandelt erfgoed steeds meer als een groeidiament, waarvan de verschillende facetten op diverse beleidsterreinen kunnen oplichten. Dat betekent dat er veel aandacht is voor krachtenbundeling en grensverleggende activiteiten, zoals de ontwikkeling van het Hofkwartier, het Erfgoedcentrum DiEP, het herstel van de historische binnenstad en het integrale Verhaal van Dordrecht.

Daarnaast zorgt Dordrecht goed voor afzonderlijke monumenten, de Dordtse musea, het archief, archeologie en andere erfgoedinstellingen. Deze combinatie van integraal en specifiek beleid vormt, samen met originele en spraakmakende cultuurhistorische evenementen, een inspirerende en krachtige erfgoedmix, die de historie van de stad een uitstekende toekomst geeft.

Dordrecht is ook gezegend met een aantal persoonlijkheden in de politiek, de ambtelijke en de erfgoed- en cultuurwereld die door hun creativiteit en inzet zijn uitgegroeid tot culturele sleutelfiguren. Mede dankzij hen zijn verbindingen gelegd tussen landelijke fondsen en partners. Dankzij hen hebben voorheen afzonderlijke werkvelden in de stad de handen ineengeslagen.

De jury geeft een paar voorbeelden van zowel die integrale als meer specifieke benadering van erfgoedbeleid.

Herstel van een unieke binnenstad, vol leven

De gemeente zet zich sterk in voor behoud en herstel van de historische binnenstad.

Wie Dordrecht kent weet dat deze gemeente op een bijzondere plek ligt, aan de drukst bevaren driesprong van Europa. Dat water reikt ook tot in de stad. Daardoor is een uniek gebouwd ensemble ontstaan, een bij uitstek Hollandse stad, aan en in het water.

De gemeente zet zich sterk in voor behoud en herbestemming van de vele rijks- en gemeentemonumenten, maar ook voor ontwikkeling en hedendaags gebruik van de historische havens.

Gebouwd erfgoed dat iets verder naar buiten ligt, wordt eveneens op respectvolle en inventieve wijze opnieuw gebruikt. Voorbeelden zijn onder meer het Energiehuis, dat sinds 2009 een internationale theaterwerkplaats kent en binnenkort op zorgvuldige wijze verbouwd wordt tot centrum voor podiumkunsten. Een ander spraakmakend voorbeeld is de recent verbouwde 19e- eeuwse watertoren tot het succesvolle hotel Villa Augustus.

De gemeente beseft ook dat een fraai stadsgezicht van mooie gevels niet voldoende is. Er moet ook leven tussen de stenen zijn. Urban Explorers Festival won in 2009 de nationale innovatieprijs, het internationale Bachfestival gaat dit jaar van start en al jaren ondersteunt de stad cultuurhistorische evenementen, waarvan ***Dordt in Stoom*** en in het verleden ***Dordt Monumenteel*** publiekstrekkingen van de eerste orde zijn.

Ontwikkeling van het Hofkwartier en Erfgoedcentrum DiEP

In die binnenstad speelt de integrale ruimtelijke en cultuurhistorische ontwikkeling van het zogenaamde Hofkwartier een grote rol. De herinrichting van deze historische plek en haar gebouwen wordt gebruikt om een culturele as door de stad te creëren die loopt van het Dordrechts Museum tot Museum Simon van Gijn. Ook het Erfgoedcentrum DiEP wordt hier gevestigd. Door structurele samenwerking met Museum Catharijneconvent in Utrecht komt daar de periode tot leven waarin Dordrecht een hoofdrol speelde in de Opstand tegen Spanje en de Reformatie.

DiEP is zelf overigens ook een voorbeeld van grensoverschrijdend denken, als samenwerkingsverband van het Stadsarchief Dordrecht en het Bureau Monumentenzorg en Archeologie. De geschiedenis van stad en regio is daardoor op één plaats te vinden, want Dordrecht heeft zich ook over archieven van een aantal omringende gemeenten ontfermd.

DiEP richt zich op het verbreiden van het Verhaal van Dordrecht, maar ook op de aanvulling daarvan door de eigen inwoners. Het faciliteert met de **De Dordtse Historische kalender** een uniek burgerinitiatief op internet. Hierbij worden ook nieuwe bevolkingsgroepen betrokken, bijvoorbeeld door de projecten **Turkse Dordtenaren** en **Thuis in Dordrecht**.

DiEP was ook, samen met andere Dordtse erfgoedinstellingen, de motor van de nationale tentoonstelling **Calvijn en wij** in 2009 in de Grote Kerk, die Nederland nog eens liet zien hoe wij aan sommige nationale trekken komen (meer dan honderduizend bezoekers in een halfjaar). Een stimulerend voorbeeld is verder het gezamenlijke **state of the art** erfgoeddepot dat gemeente, musea en DiEP hebben laten bouwen en inrichten.

Het Dordrechts Museum, het Gezicht op Dordrecht

Dordrecht investeert fors in zijn gemeentelijke musea. Een aantal jaren geleden is Museum Simon van Gijn gerestaureerd en gemoderniseerd en won daarvoor in 2004 de Prins Bernhard Cultuurfonds Museum Prijs. De monumentale Schouwburg Kunstmin van Sybold van Ravesteyn wordt dit jaar grondig verbouwd waardoor het als theater behouden kan blijven.

Het Dordrechts Museum was één van de eerste stedelijke musea in Nederland. Het kwam al in 1842 tot stand. Momenteel wordt het ingrijpend verbouwd, uitgebreid met een nieuwe vleugel en aangepast aan de eisen van nu. Eind 2010 is het klaar. Het museum herbergt doeken van bekende Dordtse schilders zoals Albert Cuyp en Ary Scheffer. Het laat zien hoe Dordrecht was, onder meer door het beroemde 'Gezicht op Dordrecht' uit 1651 van Jan van Goyen. In 2006 moest dit stuk worden teruggegeven aan de erven Goudstikker. Door de voorbeeldige actie 'Geef Dordrecht zijn gezicht terug' met brede financiële steun van Dordtse burgers, naast de hulp van enkele grote fondsen en OCW haalde het museum € 3,5 miljoen op, waardoor zij het schilderij kon aankopen.

Epiloog

Verder kan Dordrecht nog bogen op tal van andere, grote en kleine cultuurhistorische wapenfeiten die de jury niet bij naam noemt.

Hoofdzaak is dat Dordrecht begrepen heeft dat erfgoed een wezenlijk en vitaal onderdeel is van het brede gemeentelijk beleid. Dat integrale beleidsmatige inzet van cultuurhistorie nieuwe krachten aan de stad geeft en een sterker besef van de eigen identiteit.

Dordrecht toont zijn historische karakter, iets om trots op te zijn!

***Namens de jury van het Platform van Erfgoedinstellingen
Andries Ponsteen***

Voor vragen kunt u contact opnemen met Kunsten '92
Kunsten '92 Herengracht 62
1015 BP Amsterdam
t. 020 422 03 22
f. 020 422 04 00
e. info@kunsten92.nl
Bereikbaar van maandag t/m donderdag van 10.00 tot 17.00.

Voor meer informatie en achtergronden kunt u ook terecht op de website www.erfgoedagenda.nl, de website van de gezamenlijke erfgoedinstellingen. Foto's: terughoudend sloopbeleid, Dordtse Energiecentrale, uitreiking eretitel.